

Надія В. Баган¹, Володимир С. Гнидюк³, Михайло В. Шубан⁴
**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ІННОВАЦІЙНО
ОРІЄНТОВАНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Обґрунтовано, що результативність функціонування зазначеного механізму передбачається у отриманні: економічного ефекту, який передбачає зменшення витрат та втрат ресурсів, підвищення рівня прибутковості, і як наслідок забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства зокрема та агропродовольчої сфери в цілому; екологічного ефекту, який головним чином проявляється через збереження, заощадження та раціональне використання природних, зокрема земельних ресурсів, що призводить до покращення екологічної ситуації в регіоні, і як наслідок сприяє підвищенню рівня екологічної безпеки; соціального ефекту, який отримується шляхом запровадження ресурсозберігаючої моделі поведінки, яка призводить до зростання якості продукції агропродовольчої сфери, підвищення рівня продовольчої безпеки підприємства та країни, а як наслідок, – зростання добробуту населення; а також їх комбінаторному та синергетичному поєднанні, що забезпечує сталий розвиток суб'єктів господарювання, агропродовольчої сфери та країни. Важливими складовими основного механізму залишаються організаційно-економічні механізми підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, земельних ресурсів, фінансових ресурсів, трудових ресурсів, інформаційних ресурсів та часових ресурсів підприємства, які в залежності від спеціалізації аграрного підприємства, масштабів виробничо-господарської діяльності, специфіки залучення та використання різномірних видів ресурсів матимуть окремий набір елементів, аналогічних до загального організаційно-економічного механізму, які в синергетичному взаємозв'язку сприятимуть розвитку процесів ефективності використання ресурсного потенціалу. Отже, запропонований організаційно-економічний механізм підвищення ефективності використання ресурсів аграрного підприємства, враховуючи адаптивні характеристики його складових елементів та їх функціональні особливості, дозволить забезпечити впорядковану взаємодію всіх видів ресурсів з метою підвищення ефективності їх використання в процесі діяльності сільськогосподарського підприємства, що забезпечить створення необхідних умов для комплексного економічного, екологічного та соціального розвитку окремих суб'єктів агропродовольчої сфери та галузі в цілому.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, ефективність, управління, ресурси, інновації, аграрні підприємства.

Рис. 4. Літ. 16.

DOI: 10.32752/1993-6788-2024-1-279-165-177

Nadiia Bahan, Volodymyr Hnydiuk, Mykhailo Shuban
**ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM
OF INCREASING THE EFFICIENCY OF RESOURCE MANAGEMENT
OF INNOVATIVELY ORIENTED AGRARIAN ENTERPRISES**

It is substantiated that the effectiveness of the functioning of the mentioned mechanism is expected to obtain: an economic effect, which involves reducing costs and resource losses, increasing the level of profitability, and as a result, ensuring the appropriate level of economic security of

¹ Poltava State Agrarian University. Ukraine.

² Podillia State University. Ukraine.

³ National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Ukraine.

the enterprise in particular and the agro-food sector as a whole; ecological effect, which is mainly manifested through the preservation, savings and rational use of natural, in particular, land resources, which leads to the improvement of the ecological situation in the region, and as a result contributes to the increase of the level of environmental safety; the social effect obtained through the introduction of a resource-saving model of behavior, which leads to an increase in the quality of products of the agro-food sector, an increase in the level of food security of the enterprise and the country, and as a result - an increase in the well-being of the population; as well as their combinatorial and synergistic combination, which ensures the sustainable development of economic entities, the agro-food sector and the country. Organizational and economic mechanisms for increasing the efficiency of the use of material resources, land resources, financial resources, labor resources, information resources and time resources of the enterprise remain important components of the main mechanism, which, depending on the specialization of the agricultural enterprise, the scale of production and economic activity, the specifics of the involvement and use of heterogeneous types of resources will have a separate set of elements similar to the general organizational and economic mechanism, which in a synergistic relationship will contribute to the development of the processes of the efficiency of the use of resource potential. Therefore, the proposed organizational and economic mechanism for increasing the efficiency of the use of resources of an agricultural enterprise, taking into account the adaptive characteristics of its constituent elements and their functional features, will allow to ensure the orderly interaction of all types of resources with the aim of increasing the efficiency of their use in the process of the activity of an agricultural enterprise, which will ensure the creation of the necessary conditions for comprehensive economic, ecological and social development of individual subjects of the agro-food sector and the industry as a whole.

Keywords: organizational and economic mechanism, efficiency, management, resources, innovations, agricultural enterprises.

Peer-reviewed, approved and placed: 16.09.2024.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження організаційно-економічного механізму підвищення ефективності управління ресурсами інноваційно орієнтованих аграрних підприємств обумовлена необхідністю посилення конкурентоспроможності аграрного сектору в умовах швидких технологічних змін і глобалізації. В сучасному аграрному бізнесі критично важливо впроваджувати інновації для оптимізації ресурсів, зменшення витрат, підвищення продуктивності та покращення екологічної стійкості. Вдосконалення механізмів управління сприяє раціональному використанню фінансових, трудових і матеріальних ресурсів, що є важливим чинником для розвитку підприємств і забезпечення їхнього довготривалого успіху. Успішне управління ресурсами дозволяє аграрним підприємствам адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та сприяє сталому розвитку економіки країни загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тому, на основі узагальнення, слід виділити основні принципи функціонування організаційно-економічного механізму підвищення ефективності використання ресурсів аграрного підприємства, дотримання яких повинно забезпечуватися при його функціонуванні: суворе дотримання принципів основних економічних законів; забезпечення функціонування елементів організаційно-економічного механізму на всіх рівнях виробництва та управління; адаптація механізму до постійно змінюваних умов економічного, соціального, екологічного та політичного характеру; системний аналіз економічних,

екологічних та соціальних процесів та прийняття рішення на його основі політики соціо-еколого-економічного розвитку підприємства; забезпечення поєднання державних, громадських та особистих інтересів в результаті виявлення тенденцій їх розвитку; інформаційне забезпечення формування та функціонування механізму [7]. Також, слід виокремити і специфічні принципи функціонування організаційно-економічного механізму, які спрямовані власне на забезпечення ресурсозбереження, а саме:

- принцип першочерговості (увагу потрібно приділяти, в першу чергу, найбільш цінним ресурсам, та ресурсам з найбільшим відходами та втратами в процесі їх використання);
- принцип доцільності (політика ресурсозбереження повинна бути спрямована на заходи, які матимуть економічно, екологічно, соціально або комбінований позитивний результат);
- принцип стратегічного розвитку (заходи ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного підприємства повинні бути спрямовані на перспективу);
- принцип достатності інформації (отримання повних, точних та релевантних відомостей щодо ресурсоспоживання: альтернативні технології ресурсовикористання, можливості переробки, використання вторинної сировини тощо);
- принцип доступності мінімальних витрат (якщо важко отримати значний економічний результат, завжди можна мінімізувати втрати ресурсів);
- принцип збереження умов праці (методи ресурсозбереження не повинні погіршувати умов праці власне працівників) [4; 10-11; 15].

Мета дослідження полягає в організаційно-економічному механізмі підвищення ефективності управління ресурсами інноваційно орієнтованих аграрних підприємств.

Основні результати дослідження. Напрямок організаційно-економічного механізму підвищення ефективності управління ресурсами інноваційно орієнтованих аграрних підприємств в межах його окремих заходів передбачає виокремлення наступного напрямку пропонованого механізму — «Використання вторинних матеріальних ресурсів», оскільки кількісний рівень відходів в сільськогосподарському виробництві, а також ступінь їх подальшого використання стає основним показником рівня застосування досягнень науково-технічного прогресу в агропродовольчій сфері. Відтак, чим вищий рівень модернізації технологій ресурсозбереження та ресурсозаощадження, а як наслідок — виробництва сільськогосподарської продукції, тим менше відходів та втрат, що обумовлює отримання соціального, економічного та екологічного результату в розвитку агросфери. У перспективі, всі суб'єкти аграрного ринку мають перейти на високопродуктивні ресурсозберігаючі маловідходні технології: коли відходи одного агропромислового виробництва стають сировиною для іншого етапу виробництва в його складі, кожне з яких, в свою чергу, може забезпечити своїми відходами наступне «поєднане виробництво». В результаті складається основа переходу до замкнутого виробничого циклу, всередині якого не перероблені в корисні продукти відходи будуть зведені до мінімуму. Зокрема, даний напрям передбачає

наступні заходи: комплексне використання сировини та матеріалів всіма учасниками агропродовольчої сфери; використання безвідходних та екологічно чистих технологічних процесів; регенерація відпрацьованих ресурсів, матеріалів, продукції тощо; збір, заготівля, переробка відходів виробництва та споживання; вдосконалення організації та планування збору, заготівлі та використання вторинної сировини.

Для аграрного виробництва вкрай важливим є наступний напрям «Рациональне використання паливно-енергетичних ресурсів», оскільки саме ця частина ресурсного потенціалу аграрного підприємства передбачає значні витрати на його реалізацію. Зазначений напрям повинне включати такі заходи як: впровадження енергозберігаючої техніки й технології; використання менш енергоємних технологій; заміна застарілого енергоємного обладнання; застосування процесів з меншою питомою витратою палива та енергії; використання відпрацьованого, відведеного тепла; ефективне використання місцевих енергоресурсів в енергетиці села – біомаси, деревних та рослинних відходів, торфу, рослинних масел, гною, стоків тощо; розробка та освоєння технологій та комплектів обладнання з переробки біомаси, рослинних й деревних відходів в якісне рідке, газоподібне і тверде паливо, біоконверсія гною в біогаз і добрива [5].

Попередньо визначені напрями забезпечує реалізація наступного напрямку – «Вдосконалення організації та управління», який передбачає: комп'ютеризацію та інформатизацію системи управління ресурсами; оперативне маневрування матеріальними ресурсами та залучення до оборот наднормативних запасів; вдосконалення систем управління та аналізу використання ресурсів аграрного підприємства; планування і управління запасами на конкурентоспроможному рівні; оптимізацію господарських зв'язків та закупівель; оптимізацію товаропровідної мережі: поліпшення умов зберігання, транспортування матеріальних ресурсів та готової продукції; впровадження прогресивних засобів тари, упаковки та транспортування; оптимізацію обсягу та структурного співвідношення виробничих і товарних запасів засобів виробництва; поліпшення нормування, регламентації, використання земельних ресурсів; формування системи менеджменту зовнішньоекономічних зв'язків – міжнародна виробничо-комерційна кооперація, реалізація ноу-хау, вихід на зовнішні ринки; управління постачанням продукції високого ступеня технологічної готовності відповідно до вимог споживачів.

Останній, визначений в поточному дослідженні, напрямок передбачає впровадження та ефективну реалізацію «Соціальних заходів» з метою вдосконалення організаційно-економічних аспектів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств, серед яких: відбір технічного (інженерного), фінансового, управлінського і комерційного персоналу на конкурсній основі з використанням професійного тестування з урахуванням конкретних вимог та спеціалізації сільськогосподарського підприємства; підвищення кваліфікації персоналу; вдосконалення умов праці; вдосконалення методів стимулювання праці; вдосконалення контролю й стимулювання раціонального споживання всіх

видів ресурсів аграрного підприємства; формування ресурсозаощадливої та ресурсозбережливої моделі поведінки працівників; розвиток зв'язків з громадськістю [6].

Хоча зазначені пропоновані напрями є розмежованими, проте тільки їх комплексне застосування дозволить впровадити організаційно-економічний механізм підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного підприємства. Власне тому, в пропонованому механізмі виокремлено фактори підвищення ефективності використання ресурсів аграрних підприємств, які розподілені на три основні групи: перша група — це технологічні чинники ресурсозбереження — група заходів, пов'язаних з удосконаленням технологічних процесів у виробництві сільськогосподарської продукції; друга група — конструктивні фактори ресурсозбереження — група заходів, спрямованих на вдосконалення проектно-конструкторських рішень й методів розрахунку; третя група — організаційно-економічні фактори економії ресурсів — група заходів, спрямованих на вдосконалення організаційних та економічних умов ресурсовикористання.

Наступним важливим елементом пропонованого механізму є функції, які слід розподілити на дві основні групи: загальні (передбачають реалізацію класичного набору функцій управління в сфері ресурсного менеджменту та ресурсозбереження) та специфічні (притаманні лише для предметної області управління підвищенням ефективності використання ресурсів аграрного підприємства). Відтак, на основі узагальнення теоретичних положень [8-9], доцільно виокремити наступні загальні функції пропонованого механізму:

- планування та прогнозування потреби у виробничих ресурсах підприємства, що має базуватися на систему обґрунтованих норм обсягу витрат конкретного виду ресурсів в розрахунку на одиницю продукції. У зв'язку з цим на аграрних підприємствах особлива увага повинна приділятися вдосконаленню системи встановлення норм і нормативів;

- функція організації передбачає, по-перше, формування ефективної структури управління ресурсами сільськогосподарського підприємства. По друге — у процесі виробництва, безпосереднім чином пов'язаного з ресурсоспоживанням, виникає необхідність регулювання ресурсозбереження та ресурсозаощадження. Зазначене обумовлює третій напрямок — облік витрат ресурсів на виробництво продукції та аналіз ресурсоспоживання, що дозволить виявити тенденції та закономірності розвитку організаційно-економічного механізму ресурсозбереження, виявити резерви, спрямовані на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів;

- функція мотивації спрямована на формування у працівників підприємства моделі ресурсоощадливої та ресурсозберігаючої поведінки та застосування різноманітних методів стимулювання ефективного використання різних видів ресурсів не тільки системою управління ресурсним потенціалом, а всіма без виключення працівниками аграрного підприємства;

- функція контролю в даному механізмі повинна бути представлена: організацією постійного контролю за всіма стадіями виробничого циклу, що дозволяє визначити відхилення обсягу витрат ресурсів на одиницю виробленої продукції від розроблених на підприємстві нормативів та

визначити причини відхилення; забезпечення контролю якості виробленої продукції та її безпеки для споживача, що є необхідною умовою для збереження високих позицій серед конкурентів, підвищення ціни реалізації товарної продукції. Результат процесу ефективності ресурсовикористання підлягає оцінці, яка показує ступінь досягнення параметрів, доведених до виконавців керуючої підсистемою. Всі висновки, отримані в результаті аналізу ступеня досягнення результату, використовуються суб'єктом управління організаційно-економічним механізмом при прийнятті управлінських рішень.

До спеціалізованих функцій підвищення ефективності використання ресурсів в межах пропонованого механізму слід виокремити:

- моніторинг та пошук потенційних та реальних джерел економії й способів раціонального використання матеріальних та нематеріальних ресурсів;

- оцінка рівня ефективності використання ресурсного потенціалу аграрного підприємства;

- аналіз можливостей підвищення прибутку через застосування ресурсозберігаючих процесів, скорочення енерго- і матеріалоемності виробництва, зменшення виробничого циклу, поліпшення якості продукції, забезпечення її конкурентоспроможності;

- охорона природи і дотримання екологічних вимог, застосування економічних та нетрадиційних видів матеріалів і джерел енергії, розширення застосування вторинних ресурсів і попутних продуктів, організація повної переробки виробничих відходів і матеріалів, збільшення збору і утилізації побутових відходів (рис. 1).

Зважаючи на зазначене, узагальненні основні групи інструментарію для ефективного використання ресурсного потенціалу та напрями їх реалізації відображено на рис. 2.

Відтак, зазначені функції слід розглядати в їх симбіозі, як комплекс дій управлінських структур різних рівнів на процес ресурсозбереження, спрямований на досягнення постійного підвищення ефективності використання всіх ресурсів підприємства і, як наслідок, підвищення ефективності його фінансово-господарської діяльності [2]. Характеризуючи методи пропонованого механізму, та здійснюючи їх розподіл на групи, доцільно врахувати класичну теорію управління [12] та особливості функціонування підприємств аграрного сектору [3], а відтак, крім економічних, організаційно-розпорядчих та соціально-психологічних груп методів викормити техніко-технологічну, екологічну та групу методів тайм-менеджменту.

Розглянуті методи підвищення ефективності використання ресурсів, мають суттєві переваги при вирішенні локальних задач в економіці підприємства. Водночас, застосування новітнього інструментарію, що використовує позитивні аспекти симбіозу окреслених методів в межах механізму, дозволяє сільськогосподарським виробникам значно підвищити їх ефективність ресурсовикористання.

В першу чергу, слід звернути увагу на підтримку агропромислового симбіозу, стимулювання зовнішніх перевірок для забезпечення ефективності

Рис. 1. Методи організаційно-економічного механізму підвищення ефективності використання ресурсів аграрних підприємств
[згруповано на основі 1; 13-14]

використання ресурсів, заохочення державно-приватного партнерства, низьковідсоткові кредити для малих і середніх підприємств для інвестицій в ресурсозберігаючі технології, розвиток навичок керівників, пов'язаних з ефективністю використання ресурсів на підприємстві, надання цільової інформації про ресурсоефективні техніки, технології, методи та консультування аграрних підприємств щодо їх провадження, розробка не правових стандартів, що дозволять розширити спектр вітчизняного інструментарію ресурсозбереження.

Рис. 2. Групи інструментів організаційно-економічного механізму підвищення ефективності використання ресурсів аграрного підприємства [узагальнено на основі 9; 37; 41; 48; 51; 54; 55; 67; 72; 82]

Реалізація загальних та спеціальних функцій, використання методів та інструментарію функцій підвищення результативності використання ресурсів

аграрного підприємства неможливе без підтримки забезпечуючих підсистем, що сприяють їх ефективному виконанню, та включають наступні підсистеми: методичного, інформаційно-технічного, організаційного, кадрового забезпечення та узгодженість в системі управління ресурсовикористання (рис. 3). Систематизація теоретичних положень формування організаційно-економічного механізму ресурсовикористання [16] дозволяє стверджувати про схожість наукових суджень за основними змістовним елементам, їх структурою, способах та формах організації й прояву в сільському господарстві.

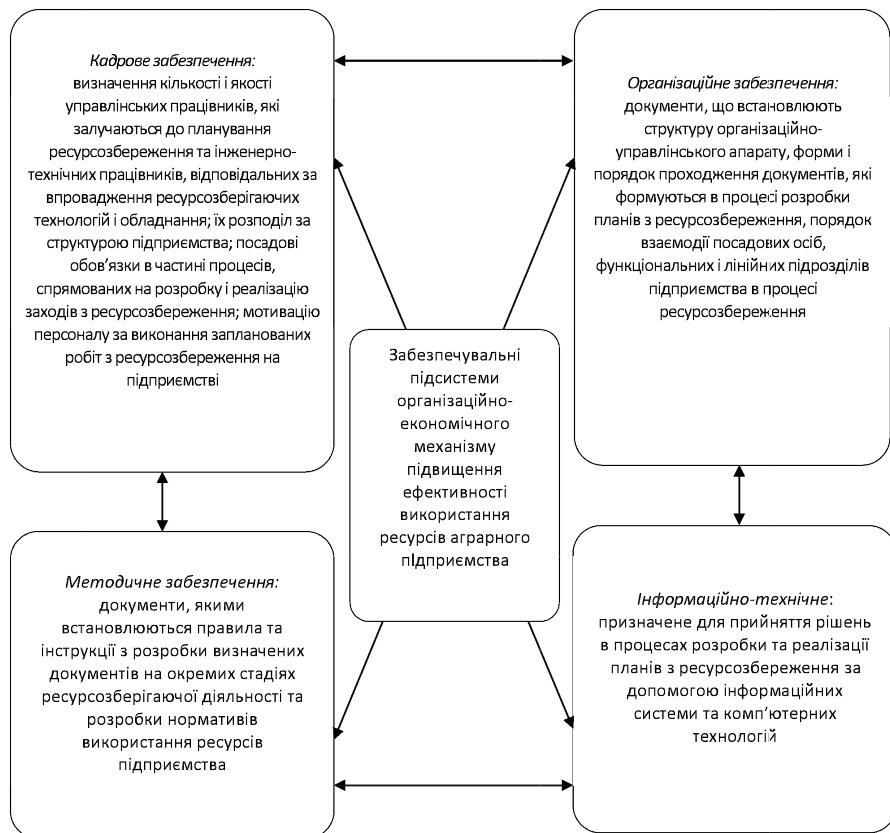

Рис. 3. Підсистеми забезпечення організаційно-економічного механізму підвищення ефективності використання ресурсів аграрного підприємства
[узагальнено на основі 1-3]

Важливим елементом пропонованого механізму є суб'єкти його реалізації. Тому у структурі даного елемента доцільно виокремити п'ять основних типів суб'єктів, які прямо або опосередковано впливають на ефективність використання ресурсного потенціалу аграрного підприємства.

Відтак, до першого типу доцільно віднести органи державного регулювання, які через нормативно-правову базу регулюють та контролюють

окремі аспекти ресурсовикористання в межах країни, регіону, галузі, суб'єкту господарювання тощо.

До другого типу доцільно віднести державні та регіональні органи управління агропродовольчою сферою, які окреслюють функціональні особливості здійснення процесів ресурсовикористання та ресурсозаощадження окремих типів та видів ресурсів в межах зазначеної галузевої приналежності.

Третю групу складає вище керівництво та провідні спеціалісти аграрного підприємства, що виконує означені вище загальні та спеціальні функції механізму ресурсозберігаючого розвитку підприємства.

Четверта група, є найбільш особливою, оскільки її утворюють спеціалізовані органи управління використанням ресурсного потенціалу, менеджменту ресурсозбереженням та ресурсозаощадження на сільськогосподарському підприємстві.

П'ята група представлена персоналом аграрного підприємства, який прямо та опосередковано приймає участь у створенні належних умов ефективного використання різних типів та видів ресурсів суб'єкта агропродовольчої сфери.

Найголовнішою складовою пропонованого механізму є результат його функціонування, який доцільно представити у вигляді тріади ефективності «економіко-соціо-екологічного» розвитку ресурсовикористання на аграрному підприємстві (рис. 4).

Рис. 4. Результат функціонування організаційно-економічного механізму підвищення ефективності використання ресурсів аграрного підприємства

Висновки. Отже, результативність функціонування зазначеного механізму передбачається у отриманні:

- економічного ефекту, який передбачає зменшення витрат та втрат ресурсів, підвищення рівня прибутковості, і як наслідок забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства зокрема та агропродовольчої сфери в цілому;

- екологічного ефекту, який головним чином проявляється через збереження, заощадження та раціональне використання природних, зокрема земельних ресурсів, що призводить до покращення екологічної ситуації в регіоні, і як наслідок сприяє підвищенню рівня екологічної безпеки;

- соціального ефекту, який отримується шляхом запровадження ресурсозберігаючої моделі поведінки, яка призводить до зростання якості продукції агропродовольчої сфери, підвищення рівня продовольчої безпеки підприємства та країни, а як наслідок, — зростання добробуту населення;

- а також їх комбінаторному та синергетичному поєднанні, що забезпечує сталий розвиток суб'єктів господарювання, агропродовольчої сфери та країни.

Важливими складовими основного механізму залишаються організаційно-економічні механізми підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів, земельних ресурсів, фінансових ресурсів, трудових ресурсів, інформаційних ресурсів та часових ресурсів підприємства, які в залежності від спеціалізації аграрного підприємства, масштабів виробничо-господарської діяльності, специфіки залучення та використання різномірних видів ресурсів матимуть окремий набір елементів, аналогічних до загального організаційно-економічного механізму, які в синергічному взаємозв'язку сприятимуть розвитку процесів ефективності використання ресурсного потенціалу.

Отже, пропонується організаційно-економічний механізм підвищення ефективності використання ресурсів аграрного підприємства, враховуючи адаптивні характеристики його складових елементів та їх функціональні особливості, дозволить забезпечити впорядковану взаємодію всіх видів ресурсів з метою підвищенні ефективності їх використання в процесі діяльності сільськогосподарського підприємства, що забезпечить створення необхідних умов для комплексного економічного, екологічного та соціального розвитку окремих суб'єктів агропродовольчої сфери та галузі в цілому.

1. Баган Н. В. Формування та ефективність використання ресурсів аграрних підприємств. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка». Полтавський державний аграрний університет, Полтава, 2021. 275 с.

2. Березіна Л. М., Баган Н. В. Актуальні проблеми використання ресурсів аграрних підприємств. Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2018. С. 12–21.

3. Abuselidze, G., Alekseeva, K., Kovtun, O., Kostyuk, O., Karpenko, L. (2022). Application of Hedge Technologies to Minimize Price Risks by Agricultural Producers. In: Beskopylny, A., Shamtsyan, M. (eds) *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 246. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-81619-3_101

4. Alekseeva K.A., Kovtun O.A., Ostapchuk A.D., Reznik N.P., Gomeniuk M.O., Zgalat-Lozynska L.O. (2024). Digitalization of Agrarian Enterprises Management in the Frames of Renovation

After the War in Ukraine. In: Khoury, R.E., Nasrallah, N. (eds) *Intelligent Systems, Business, and Innovation Research. Studies in Systems, Decision and Control*, vol 489. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-36895-0_23

5. Khodakivska O., Voronko-Nevidnycha T. (2023). Integration of Agile methods into the management system as a tool for increasing the effectiveness of strategic management in the agri-food sector. *Ekonomika APK*, 30(2), 49–56.

6. Kopishynska O., Utkin Y., Galych O., Makhmudov H., Svitlychna A., Lyashenko V. (2021). Features of the case method application in the study of disciplines related to information technologies and it project management. 25th World Multi-Conference on Systemics, Cybernetics and Informatics, WMSCI 2021, 2, 7–12.

7. Korobenko R., Kostyuk O., Mostenska T., Ostapchuk A., Kovtun O. (2021). The Role of Local Government Bodies in Formation of Economic Potential of Rural Territories in the Conditions of Decentralization Reform. In: Alareeni, B., Hamdan, A., Elgedawy, I. (eds) *The Importance of New Technologies and Entrepreneurship in Business Development: In The Context of Economic Diversity in Developing Countries*. ICBT 2020. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 194. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69221-6_75

8. Kyryliuk I., Kyryliuk Y., Proshchalykina A., Zos-Kior M., Dovbush V. (2021). Organisational and economic drivers for safety provision and quality upgrading of core livestock products in Ukraine. *Journal of Hygienic Engineering and Design*, 36, 49–66

9. Lutsiak V., Hutsol T., Kovtun O., Koberniuk O., Malaga-Toba a U., Lis A., Zarajczyk J., Yefimenko L., Pavlenko-Didur K. *Innovative Almond-Growing Strategy in Ukraine: Enterprise Level. Sustainability*. 2023. 15(11). P. 8546.

10. Lutsiak V., Hutsol T., Kovtun O., Koberniuk O., Malaga-Toba a U., Lis A., Zarajczyk J., Yefimenko L., Pavlenko-Didur K. *Innovative Almond-Growing Strategy in Ukraine: Enterprise Level. Sustainability*. 2023; 15(11):8546. <https://doi.org/10.3390/su15118546>

11. Markina I., Diachkov D., Bodnarchuk T., Paschenko P., Chernikova N. (2022). Management of Resource-Saving and Energy-Saving Technologies as an Innovative Direction of Agri-Food Enterprise Restructuring. *International Journal of Innovation and Technology Management*, 19(2), 1–24.

12. Mostenska T.L., Mostenska T.G., Vienahindien M., Chorna L., Yurii E., Kovtun O. (2024). The Role of the Agri-Food Sector in Ensuring the Economic Security of Ukraine. In: Alareeni, B., Hamdan, A. (eds) *Navigating the Technological Tide: The Evolution and Challenges of Business Model Innovation*. ICBT 2024. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 1082. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-67434-1_40

13. Mostenska T.L., Yurii E., Kovtun O., Kostyuk O., Mostenska T.G. (2021). Stages of Restructuring of Enterprises in Ukraine. In: Alareeni, B., Hamdan, A., Elgedawy, I. (eds) *The Importance of New Technologies and Entrepreneurship in Business Development: In The Context of Economic Diversity in Developing Countries*. ICBT 2020. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 194. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69221-6_87

14. Ovcharenko I., Khodakivska O., Sukhomlyn L., Shevchenko O., Lemeshenko I., Martynov A., Zos-Kior M., Hnatenko I., Michkivskyy S., Bilyavska L. (2022). Spatial organization management: modeling the functioning of eco-clusters in the context of globalization. *Journal of Hygienic Engineering and Design*, 40, 351–356.

15. Pysarenko V., Bahan N., Sobchysyn V., Gawrych R., Zuchowski I., Moshenets N. (2024). Sustainable development of agrarian innovation-oriented enterprises by the means of logistics management. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3(56), 533–547.

16. Stolyarov V., Pösztorov J., Zos-Kior M., Hnatenko I., Petchenko M. (2022). Optimization of material and technical supply management of industrial enterprises. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 3(189), 163–167.

1. Bahan N. V. *Formuvannya ta efektyvnist vykorystannya resursiv ahrarnykh pidpryyemstv. Dysertatsiya na здobuttya stupenya doktora filosofiyi za spetsial nistyu 051 «Ekonomika»*. Poltavskyi derzhavnyi ahrarnyy universytet, Poltava, 2021. 275 c.

2. Berezhina L. M., Bahan N. V. Aktualni problemy vykorystannya resursiv ahrarnykh pidpryyemstv. *Visnyk Cherkaskoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*. 2018. pp. 12–21.

3. Abuselidze, G., Alekseeva, K., Kovtun, O., Kostyuk, O., Karpenko, L. (2022). Application of Hedge Technologies to Minimize Price Risks by Agricultural Producers. In: Beskopylny, A., Shamtsyan,

M. (eds) *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 246. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-81619-3_101

4. Alekseeva, K.A., Kovtun, O.A., Ostapchuk, A.D., Reznik, N.P., Gomeniuk, M.O., Zgalat-Lozynska, L.O. (2024). Digitalization of Agrarian Enterprises Management in the Frames of Renovation After the War in Ukraine. In: Khoury, R.E., Nasrallah, N. (eds) *Intelligent Systems, Business, and Innovation Research. Studies in Systems, Decision and Control*, vol 489. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-36895-0_23

5. Khodakivska, O., & Voronko-Nevidnycha, T. (2023). Integration of Agile methods into the management system as a tool for increasing the effectiveness of strategic management in the agri-food sector. *Ekonomika APK*, 30(2), 49–56.

6. Kopishynska, O., Utkin, Y., Galych, O., Makhmudov, H., Svitlychna, A., & Lyashenko, V. (2021). Features of the case method application in the study of disciplines related to information technologies and it project management. 25th World Multi-Conference on Systemics, Cybernetics and Informatics, WMSCI 2021, 2, 7–12.

7. Korobenko Roman, I., Kostyuk Olga, D., Mostenska Tetiana, L., Ostapchuk Anatolii, D., Kovtun Olena, A. (2021). The Role of Local Government Bodies in Formation of Economic Potential of Rural Territories in the Conditions of Decentralization Reform. In: Alareeni, B., Hamdan, A., Elgedawy, I. (eds) *The Importance of New Technologies and Entrepreneurship in Business Development: In The Context of Economic Diversity in Developing Countries*. ICBT 2020. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 194. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69221-6_75

8. Kyrlyiuk, I., Kyrlyiuk, Y., Proshchalykina, A., Zos-Kior, M., & Dovbush, V. (2021). Organisational and economic drivers for safety provision and quality upgrading of core livestock products in Ukraine. *Journal of Hygienic Engineering and Design*, 36, 49–66.

9. Lutsiak V, Hutsol T, Kovtun O, Koberniuk O, Malaga-Tobo a U, Lis A, Zarajczyk J, Yefimenko L, Pavlenko-Didur K. Innovative Almond-Growing Strategy in Ukraine: Enterprise Level. Sustainability. 2023. 15(11). P. 8546

10. Lutsiak V, Hutsol T, Kovtun O, Koberniuk O, Malaga-Tobo a U, Lis A, Zarajczyk J, Yefimenko L, Pavlenko-Didur K. Innovative Almond-Growing Strategy in Ukraine: Enterprise Level. Sustainability. 2023; 15(11):8546. <https://doi.org/10.3390/su15118546>

11. Markina, I., Diachkov, D., Bodnarchuk, T., Paschenko, P., & Chernikova, N. (2022). Management of Resource-Saving and Energy-Saving Technologies as an Innovative Direction of Agri-Food Enterprise Restructuring. *International Journal of Innovation and Technology Management*, 19(2), 1-24.

12. Mostenska, T.L., Mostenska, T.G., Vienahindien, M., Chorna, L., Yurii, E., Kovtun, O. (2024). The Role of the Agri-Food Sector in Ensuring the Economic Security of Ukraine. In: Alareeni, B., Hamdan, A. (eds) *Navigating the Technological Tide: The Evolution and Challenges of Business Model Innovation*. ICBT 2024. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 1082. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-67434-1_40

13. Mostenska, T.L., Yurii, E., Kovtun, O., Kostyuk, O., Mostenska, T.G. (2021). Stages of Restructuring of Enterprises in Ukraine. In: Alareeni, B., Hamdan, A., Elgedawy, I. (eds) *The Importance of New Technologies and Entrepreneurship in Business Development: In The Context of Economic Diversity in Developing Countries*. ICBT 2020. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 194. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69221-6_87

14. Ovcharenko, I., Khodakivska, O., Sukhomlyn, L., Shevchenko, O., Lemeshenko, I., Martynov, A., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., Michkivsky, S., & Bilyavska, L. (2022). Spatial organization management: modeling the functioning of eco-clusters in the context of globalization. *Journal of Hygienic Engineering and Design*, 40, 351–356.

15. Pysarenko, V., Bahan, N., Sobchysyn, V., Gawrych, R., Zuchowski, I., & Moshnets, N. (2024). Sustainable development of agrarian innovation-oriented enterprises by the means of logistics management. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 3(56), 533–547.

16. Stolyarov, V., P6sztorov6, J., Zos-Kior, M., Hnatenko, I., & Petchenko, M. (2022). Optimization of material and technical supply management of industrial enterprises. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 3(189), 163–167.